

NC
DO

ONDERZOEK

NEDERLANDERS & PRIVACY IN DE 21STE EEUW

Michelle van Geffen & Christine Carabain

De Nederlandse inlichtingendiensten tapt 1,8 miljoen metadata van Nederlanders af en deelt deze met de Amerikanen¹. Facebook's nieuwe app 'Nearby friends' stuurt binnenkort een bericht aan mobiele gebruikers wanneer er - in de 'echte' wereld - vrienden in de buurt zijn². De NSA volgt iedereen die Candy Crush speelt onder het mom van antiterrorisme wetgeving,³ en

winkelketens als Dixons, MyCom en iCentre vangen de wifi-signalen van elke klant die een van hun 160 winkels binnenloopt op.⁴ Wat deze nieuwsberichten met elkaar gemeen hebben? Het is een kleine selectie van recente berichten over privacy, die maar al te zichtbaar maken dat het beschermen van je privacy in de 21e eeuw een enorme uitdaging lijkt te zijn.

Wat is metadata eigenlijk?

Metadata is informatie die bestaat uit algemene gegevens die ontstaan door gebruik van je e-mail, telefoon, camera, Facebook, Google, Internet Explorer etc. Het gaat hier dus niet om de specifieke inhoud van je e-mailbericht of telefoongesprek, maar bijvoorbeeld om de locatie waar vandaan je een e-mail stuurt of de datum en tijd dat je een specifiek persoon belt. Denk ook aan de zoektermen die je in Google intypt, de online aankopen die je doet, en wat je liket op Facebook. Die gegevens kunnen veel vertellen over je wie je bent en hoe je leeft. Deze gegevens kunnen samen een uitgebreid overzicht geven van je interesses, dagelijkse gewoontes & houding, waar je bent, en met wie je omgaat. Vandaar dat het Europese Hof van Justitie op 8 april 2014 verklaarde dat de bewaarplicht van deze gegevens (die telecoomaanbieders en internet aanbieders verplicht metagegevens een jaar te bewaren) in strijd is met het recht op privacy.

Benieuwd naar welke gegevens opgeslagen worden door gebruik van e-mail, camera, Twitter, etc.: A guide to your metadata (2013) *The Guardian*;

Hoe je onschuldige smartphone bijna je hele leven doorgeeft aan de geheime dienst, (januari 2014) *De Correspondent*.

¹ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/02/04/kamerbrief-met-reactie-op-berichtgeving-metadata-telefoonverkeer.html>

² <http://newsroom.fb.com/news/2014/04/introducing-a-new-optional-feature-called-nearby-friends/>

³ <http://www.forbes.com/sites/erikkain/2014/01/28/leaky-mobile-apps-give-nsa-access-to-personal-data/>

⁴ <http://tweakers.net/nieuws/93547/dixons-mycom-en-icentre-volgen-klanten-door-peilen-wifi-sigitaal.html>

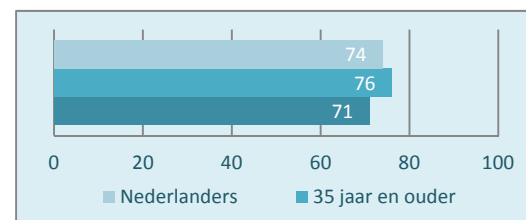
In Nederland bestaat geen algemene ‘wet op privacy’. Er zijn verschillende wetten die elk een bepaald deel van de privacy van Nederlanders regelen. Zo is het recht om met rust te worden gelaten en om bijvoorbeeld niet te worden afgeluisterd, vastgelegd in de Grondwet (artikel 10 t/m 13)⁵. In 2001 zijn in reactie op Europese databeschermingsrichtlijn⁶ uit 1995 de belangrijkste regels voor de omgang met persoonsgegevens vastgelegd in de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Internationaal gezien geldt artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens dat over de bescherming van het privéleven van personen gaat, en ook artikel 17 van het VN-verdrag voor Burgerlijke en Politieke rechten uit 1966⁷ richten zich op de bescherming van privacy. Wetgeving te over zou je denken, maar wel wetgeving uit een tijd waar nog maar 0,8 procent van de wereldbevolking toegang had tot het internet⁸.

De huidige wetgeving lijkt dan ook slecht aan te sluiten bij de vragen die de eerdergenoemde nieuwsberichten oproepen. Zoals, hoe moeten we omgaan met winkeliers die voorbijgangers op straat via hun mobiele telefoon volgen? En hoe zorgen we er voor dat we niet in een samenleving belanden die lijkt op die Dave Eggers in zijn boek ‘The circle’ beschrijft, waar het motto ‘gezien worden’ centraal staat en het nastreven van privacy gezien wordt als diefstal.⁹ Dit soort vragen zorgt voor een stevige discussie in de media, Tweede Kamer en Europees Parlement¹⁰. Maar wordt deze discussie ook in de Nederlandse huiskamer gevoerd?

Wat vinden Nederlanders eigenlijk als het gaat om hun eigen privacy? Hoe gaan ze hiermee om, vertrouwen ze dat de overheid zorgvuldig met hun persoonsgegevens omgaat en maken ze zich zorgen over hun privacy op het internet? Hoe weegt de Nederlander het recht op privacy af tegen veiligheid? Om deze vragen te kunnen beantwoorden, voerde NCDO een representatief onderzoek hierover uit onder 1035 Nederlanders van 18 jaar en ouder.

Nederlander is voorzichtig op internet, maar jongeren minder dan ouderen

Driekwart van de Nederlanders (74%) zegt voorzichtig te zijn met wat zij doen op internet omdat je nooit weet wie er toegang heeft tot deze gegevens. Slechts 1 op de 15 Nederlanders (7%) geeft aan niet voorzichtig om te gaan met wat ze doen op internet. Oudere Nederlanders (76%) zijn vaker voorzichtig dan jongere Nederlanders (71%). Daarnaast geven lager opgeleiden vaker aan dan hoger opgeleiden voorzichtig te zijn met wat zij doen op internet.

Figuur 1: Ik ben voorzichtig met wat ik doe op internet omdat je nooit weet wie er toegang heeft tot deze gegevens. (% (helemaal) mee eens, gewogen resultaten, n = 1035).

Ook als we naar de wachtwoordkeuze vragen zien we deze voorzichtige opstelling van de Nederlanders terug. Een meerderheid van de Nederlanders (52%) vindt dat ze niet slordig zijn met de keuze van hun wachtwoorden op het internet. Kortom, Nederlanders vinden dat ze op internet de bescherming van hun privacy in acht nemen.

Jongeren blijken minder voorzichtig op internet. Zij vinden het ook minder vaak onacceptabel als de overheid weet wat zij doen op het internet dan oudere Nederlanders (60% versus 66%). Tenslotte, komt hier nog eens bij dat 22 procent van de ouderen bereid is om te betalen voor lidmaatschap van sociale media als daarmee verzekerd wordt dat hun persoonlijke gegevens niet worden doorverkocht. Terwijl slechts 15 procent van de jongeren hier voor wilt betalen.

⁵ <http://www.denederlandsegrondwet.nl/9353000/1/j9vvhlf299q0sr/vgrnbl6ah4zz>

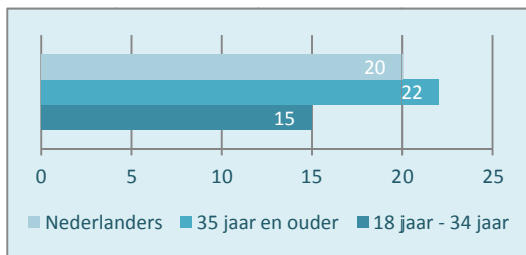
⁶ http://www.cbppweb.nl/Pages/ind_wetten_int_richt.aspx

⁷ Niemand mag worden onderworpen aan willekeurige of onwettige inmenging in zijn privé leven'. http://wetten.overheid.nl/BWBV0001017/geldigheidsdatum_28-04-2014#VertalingNL_VDRTKS571090_DEELIIL_Artikel17

⁸ In 1995- ITU World Telecommunication /ICT Indicators database

⁹ In een recente onderzoek zetten Gerlitz en Helmond (2013) uiteen dat deze samenleving deels al bestaat ‘in de huidige “like economie” heeft het sociale zich vereenzelvigd met het traceerbare’ <http://nms.sagepub.com/content/early/2013/02/03/1461444812472322>

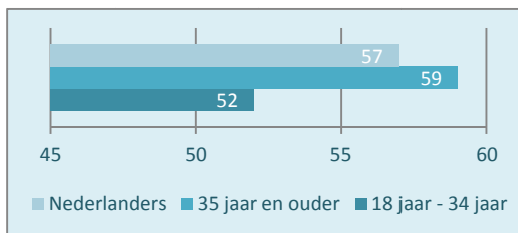
¹⁰ Lees bijvoorbeeld de open brief van vijftien hoogleraren in het NRC http://vorige.nrc.nl/opinie/article1873883.ece/Vrijwillig_op_weg_naar_de_politiestaat

Figuur 2: Ik zou willen betalen voor lidmaatschap van sociale media als ik daarmee zeker weet dat mijn persoonlijke gegevens niet worden doorverkocht, (% (helemaal) mee eens, gewogen resultaten, n = 1035).

Nederlanders vertrouwen dat overheid hun privacy beschermt

Naast dat de meeste Nederlanders vinden dat ze zelf voorzichtig zijn met wat zij doen op internet, vertrouwen de meeste van hen (57%) er ook op dat de overheid voorzichtig omgaat hun persoonlijke gegevens. Dit ondanks de veelal negatieve berichtgeving in de media, die suggereert dat dit vertrouwen misschien wel onterecht is.¹¹

Figuur 3: Ik vertrouw er op dat de overheid zorgvuldig omgaat met mijn persoonlijke gegevens, (% (helemaal) mee eens, gewogen resultaten, n = 1035).

Wel maakt een ruime meerderheid van de Nederlanders (70%) zich zorgen over dat op steeds meer plaatsen de dingen die ze op internet doen worden bewaard. Jongeren maken zich hier minder vaak zorgen over dan ouderen. Daarnaast vindt een meerderheid van de Nederlanders (65%) het onacceptabel als de overheid weet wat zij doen op het internet. Samenvattend, vinden Nederlanders privacy belangrijk en hebben ze er vertrouwen in dat de overheid in rechten op het terrein van privacy naar behoren beschermt.

Nederlanders en het Europese Hof van Justitie, twee handen op een buik?

Als Nederlanders gevraagd wordt te kiezen

tussen hun veiligheid en hun privacy, kiezen twee keer zo veel Nederlanders voor hun privacy (40% kiest voor privacy tegen 22% die voor veiligheid kiezen). Jongeren kiezen vaker voor veiligheid dan ouderen. Hieruit zouden we kunnen concluderen dat de een groot gedeelte van de Nederlanders (en ouderen vaker dan jongeren) het eens lijkt te zijn met de uitspraak die het Europese Hof van Justitie deed op 8 april 2014¹². Hierin oordeelde dit Hof dat het verzamelen en bewaren van communicatiegegevens (metadata) een rol kan hebben bij het bestrijden van terrorisme en zware misdrijven, maar dat het zonder beperking verzamelen en bewaren van metadata in strijd is met het recht op privacy. Dus alleen gegevens van mensen die verdachten zijn (en niet zomaar van alle burgers) moeten kunnen worden verzameld en ingezien. Het Hof heeft dan ook de richtlijn uit 2009 die telecom en internet aanbieders verplicht alle metagegevens van burgers een jaar te bewaren, ongeldig verklaard. De Nederlandse overheid heeft de wetgeving nog niet aangepast. Het verzamelen en opslaan van telefoon- en e-mailgegevens is dus nog steeds verplicht in Nederland¹³. Ondanks het vooralsnog niet reageren op dit besluit van het Europese Hof van Justitie en een constante stroom van negatieve berichten in de media op dit terrein, laat dit onderzoek zien dat Nederlanders de overheid vertrouwen als het gaat om het beschermen van hun persoonsgegevens.

Verantwoording

Het onderzoek is tussen 28 maart en 3 april 2014 uitgevoerd via de CAWI-methode (computer-assisted web interviewing). De online steekproef is door TNS NIPO getrokken uit de TNS NIPO Consumerbase, het panel voor Nederlandse burgers/consumenten. Om tot een representatieve steekproef van Nederlanders te komen zijn quota gesteld op geslacht, leeftijd, opleiding, gezinsgrootte, regio en stemgedrag 2012. In totaal werden 1611 mensen uitgenodigd deel te nemen, en namen 1035 mensen deel (respons 64%) aan deze studie. Een weegfactor is toegevoegd om de verzamelde gegevens representatief te maken voor Nederlanders van 18 jaar en ouder.

¹¹ Bijvoorbeeld: Dommering & van Eijk, NRC Handelsblad, 11-04-2014 of de berichtgeving rondom DigiD:

<http://www.ad.nl/ad/nl/1012/Nederland/article/detail/2828543/2011/08/03/DigiD-zo-lek-als-een-mandje.dhtml>

¹² <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-04/cp140054nl.pdf>

¹³ Bewaarplicht is nog niet aangepast: In Nederland moeten telefoongegevens twaalf maanden worden bewaard en internetgegevens zes maanden https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/32185-verkorting_bewaartermijn